

УДК 371.134:630(038)

Оксана Гриджук

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАСВОЄННЯ ФАХОВОЇ ЛЕКСИКИ

Одним із перспективних напрямів розвитку української лінгводидактики є навчальна лексикографія. Фахові термінологічні словники в навчальному процесі в основному використовуються як довідкові джерела, а також для перекладу в процесі вивчення іноземної мови.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що термінологічний словник у методиці викладання української мови у вищій школі, зокрема в курсі “Українська мова за професійним спрямуванням”, застосовується здебільшого лише для перекладу навчальних текстів, укладання перекладних (переважно російсько-українських) словників фахових термінів (Г. Бондаренко), також лінгводидактичні рекомендації стосуються перекладу як виду навчальної роботи у ВНЗ (В. Михайлюк, Ю. Тельпуховська, П. Чеботарьов та ін.) та пошуку “тлумачення фахових термінів за словниками відповідної галузі науки; ... укладання термінологічного словника-мінімуму з майбутнього фаху...” [15, с. 75]. Лише в дослідженнях Л. Барановської робота з фаховим словником здійснювалася на рівні “диференціації спеціальних словникових статей та визначення на їх основі найменувань галузевих наукових понять” [1, с. 28].

Мета статті – обґрунтувати доцільність і показати дидактичні можливості використання термінологічних словників для засвоєння фахової лексики у процесі вивчення курсів “Українська мова за професійним спрямуванням” та “Фахова термінологія”. Для виконання зазначеної мети ми вважаємо за необхідне виконання таких завдань: обґрунтувати доцільність вивчення фахової лексики в лінгвістичному аспекті студентами лісотехнічного напрямку підготовки; виявити можливості використання термінологічного словника для засвоєння фахової лексики (на прикладі лісівничої термінології); сформулювати варіанти вправ для роботи з фаховим термінологічним словником.

Вправа як форма засвоєння навчального матеріалу активно застосовується в педагогічній практиці. М. Пентилюк розглядає вправу як “повторюване виконання дій з метою засвоєння знань і вироблення мовних та мовленнєвих умінь і навичок” [12, с. 32], І. Кочан та Н. Захлюпана трактують вправи як систему “усних чи письмових робіт, спрямованих на засвоєння теоретичного матеріалу, формування мовних та мовленнєвих умінь і навичок та пе-

ревірку якості засвоєння” [10, с. 82]. І. Дроздова узагальнює ці підходи, зазначаючи, що “у вітчизняній методичній системі вправа розглядається як: 1) структурна одиниця методичної організації навчального матеріалу...; 2) одиниця навчання мовленнєвої діяльності... Вправи реалізують різноманітні прийоми навчання, створюють умови для мовленнєвої практики” [7, с. 240]. У сучасній лінгводидактичній і методичній літературі по-різному характеризуються функціональні можливості цього виду роботи. О. Горошкіна виділяє рольові інтерактивні ігри й імітаційне моделювання професійно орієнтованих ситуацій [5]; І. Дроздова пропонує поділ “вправ на групи... за зростанням труднощів і етапності у формуванні відповідних умінь і навичок” [7, с. 243]; Н. Климова визначає загальнодидактичні прийоми навчання мови, а саме: роботу зі словниками, тренувальні вправи, творчі завдання, взаєморедагування письмових робіт, спільне формулювання запитань, лінгвістичний аналіз тексту та ін. [9]. Для роботи з термінологією Н. Бородіна радить “застосування проблемних питань і завдань, ділових ігор, дискусій, термінологічних диктантів, тестових завдань” [3, с. 12], а також певних типів вправ: кумуляційно-когнітивних, репродуктивних, аналітичних, узагальнено-творчих, комунікативних [3, с. 12]. О. Дженджеро рекомендує для вивчення термінів вправи репродуктивного характеру, вправи на перекладання, вправи з використанням текстів зі спеціальності [6]. Г. Бондаренко, підсумовуючи дослідження психолінгвістів, формує “послідовність розумових операцій із засвоєння лексем” зокрема і термінів загалом [2].

У навчанні студентів ВНЗ української мови використання різних видів вправ має свою специфіку, оскільки першочерговим є не лише поглиблення базових теоретичних знань, а й вироблення навичок практичної діяльності за фахом. Оперування фаховою термінологією в майбутній професійній діяльності у цьому контексті набуває особливої актуальності, бо лише за умови ґрунтовного оволодіння спеціальною лексикою успішна трудова діяльність є можливою взагалі.

“Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається із системи загальних і професійних знань, засвоєння галузевої фразеології та термінології” [6]. Лісотехнічний профіль навчання вимагає знання загальнонаукових, економічних, екологічних і спеціальних термінів. Таке навчання здійснюється передусім у процесі викладання фахових дисциплін. Проте дидактичні можливості вивчення термінів у курсах “Українська мова за професійним спрямуванням” та “Фахова термінологія” достатньо великі.

Вивчення термінологічної лексики – це не лише засвоєння значення терміна, це розуміння термінології лісівництва як системи, походження терміна, його місця в лісівничій термінології, а також лексико-семан-

тичних і структурно-словотвірних особливостей лісівничих термінів тощо. Доцільність розуміння студентами технічного ВНЗ системної організації термінологічної лексики, шляхів запозичення, способів творення фахових термінів обґрунтовується основною дидактичною метою – формуванням професіонала, здатного не лише якісно виконувати службові обов'язки, а й спроможного науково і творчо мислити.

Традиційну систему вправ доцільно поєднати з роботою зі словником. Це урізноманітнить навчальний процес, сприятиме зацікавленню студентів, вплине на розуміння студентами процесів, що відбуваються в терміносистемі лісівництва, створить можливості для формування навичок пошуково-дослідницької роботи.

Робота зі словником у процесі вивчення фахової термінології має доволі широкий потенціал: по-перше, дає змогу вивчати фахові лексикографічні праці, знати їх будову, специфіку викладу інформації, структуру словникової статті, розуміти, до якого довідкового джерела можна звернутися у разі потреби; по-друге, словник додає достатньо вичерпну інформацію про сам термін: його структуру, семантику, походження, наявність синонімів тощо.

Українська термінологія лісівництва є складною системою загальнонаукових, міжгалузевих і спеціальних термінів. У межах аналізованої терміносистеми загальнонаукові терміни по-різному виявляють специфіку функціонування, переважно конкретизація семантики відбувається за рахунок часткової зміни значення (порівн.: інтродукція – “1) вступ до великого музичного твору... 2) в опері, балеті – вид увертюри...” [13, с. 291]; інтродукція в лісівництві трактується як “початкова стадія акліматизації видів рослин” [14, с. 323]) та використання загальнонаукового терміна у складі термінологічного словосполучення (порівн.: шкала – 1) деталь вимірювальних приладів; відрізок прямої лінії або дуги кола, поділений на частини... 2) система чисел, якими вимірюють або оцінюють ту чи іншу величину” [13, с. 749]; шкала вибагливості до ґрунту деревних порід, шкала вітростійкості деревних порід, шкала довговічності деревних порід, шкала морозостійкості деревних порід та ін. [14, с. 339-341]).

Вправи такого типу допоможуть студентам не лише прослідкувати розвиток чи часткову зміну семантики загальнонаукового терміна в терміносистемі лісівництва, а й засвоїти його значення, усвідомити потенційні можливості як найменування загальних наукових понять.

1. Визначте, які з термінів є загальнонауковими, які – галузевими чи спеціальними.

Мозаїка, інтенсифікація, клімат, індикатори, бабки, ауксини, гіперплазія, брунька, морфологія, абразія, конкуренція, вид, бріка, ланд-

шафт, дичина, інтразональність, інтродукція, лісостан, домінанти, паразити, підвид, рептилії.

2. З'ясуйте, як використовуються загальнонаукові терміни в лісівничій терміносистемі.

Конкуренція, інтенсифікація, моніторинг, інтродукція, домінанти, ареал, арена, еліта, макроелементи, анилаг, шкала, симбіоз, оптимізація, формація.

3. Подані терміни введіть до складу термінологічних словосполучень, порівняйте їх значення з семантикою загальнонаукових термінів.

Тип, система, фактор, база, вид, підвид, адаптація, аналіз, будова, метод, компонент, ресурси, напрямок, контроль, матеріал.

Особливістю української терміносистеми лісівництва є те, що значна кількість термінів виникла внаслідок розвитку значення загальноживаного слова (напр., ліс, корінь, дупло, проріджування, молодняк, вирубка, шуба тощо). Аналіз таких термінологічних одиниць забезпечить розуміння семантичних процесів, що відбуваються у межах терміносистеми, а отже, вплине на рівень засвоєння студентами фахової термінології, тому доцільно використати вправи на зразок:

4. Порівняйте значення загальноживаних слів і лісівничих термінів, з'ясуйте, чи змінилася семантика загальноживаного слова внаслідок його термінологізації (як допоміжний матеріал використовуйте “Словник української мови” (в 11 т.) та “Українську енциклопедію лісівництва” (у 2 т.)).

Наріст, перелісок, вітровал, освітлення, недоруб, зав'язь, прочистка, живопліт, поросль, криволісся, підлісок, бурелом, дупло, корінь, вирубка, брунька, перелісок, опік, завиток, тріщина.

5. З “Української енциклопедії лісівництва” випишіть термінологічні словосполучення, компонентами яких є подані нижче загальноживані слова. Прослідкуйте, чи зміниться їх значення у складі термінологічного словосполучення.

Стиглість, вологість, дошка, стіна, гниття, напрямок, спокій, матеріал, омолодження, стійкість, висота, тканина.

Генетична неоднорідність лісівничої термінології зумовлена різними джерелами її походження: це і власні ресурси (тополеві вусачі, іван-чай, нічниці, ялинові ліси), і запозичення (кронштейн, халькограф, вальс-шнеп), і латинські найменування (бріопсиди, дуглалія, трифолія).

Питання походження термінів та їх уживання в системі української лісівничої термінології актуалізуються доцільністю чи недоцільністю використання запозичень у будь-якій терміносистемі загалом. У термінології лісівництва виявлено випадки паралельного використання власне українського й іншомовного терміна (напр., жаб'ячі огірки – трифолія, шовкова

косиця – едельвейс). Студентам слід пояснити, що “запозичення виправдані й корисні тоді, коли їх не можна замінити словами рідної мови, і коли вони вже увійшли в її словниковий запас, ... і вносять у поняття, яке передають, особливий уточнюючий відтінок” [8, с. 115]. Не варто вживати іншомовний термін, коли “існують терміни рідної мови, котрі мають абсолютно рівноцінне значення, позначають одне і те саме поняття” [8, с. 115]. Недоцільно також використовувати запозичення, якщо термін є занадто довгим і складним для засвоєння. Чим прозорішою є семантика терміна, тим легший він для запам’ятовування (порів.: плазуни – рептилії, шестишубчастий короїд – стенограф).

Важливою складовою роботи із запозиченими з лісівництва термінами є засвоєння значень міжнародних терміноелементів як компонентів складних термінів, переважно грецького (а-, ан-, авто-, баро-, біо-, дендро-, мікро-, мезо-, макро-, моно-, нітро-, фіто-) та латинського походження (вібро-, де-, контр-, нормо-, прес-, пост-, такса-). Рідше використовуються терміни з компонентами німецького (шліхт-, шпон-, шпунт-, штамп-, штамп-, -бель), французького (брикет-, гофро-, фрез-, -бетон), англійського (блок-), голландського (шпало-), перського (тирсо-) походження. “Масив подібних терміноелементів може слугувати вельми корисним довідковим матеріалом для фахівця з метою фіксації, нормування названих термінів та правильної побудови нових термінологічних одиниць” [4, с. 5]. З цього приводу І. Дроздова слушно зауважує, що “навчившись аналізувати латинські і грецькі терміни, що вживаються в українській мові, за їх складом, запам’ятовуючи значення ... таких коренів і афіксів, студенти без особливих зусиль розкривають значення багатьох незнайомих термінів подібного роду” [7, с. 262]. Допомогти цьому можуть наведені нижче варіанти вправ.

1. Користуючись “Українською енциклопедією лісівництва” [14], згрупуйте подані терміни щодо походження.

Колодомір, мульчування, текстура деревини, лісовпорядкування, такса лісова, біосфера, агроландшафт, фауна лісова, куртина, фітоклімат, живець, біогеоценоз, партеногенез, селекція, куліса, грейдер, ремізи.

2. З “Української енциклопедії лісівництва” виписіть лісівничі терміни з невідмінюваними частинками *біо-, макро-, міко-, мікро-, мезо-, фіто-*, прослідкуйте, як впливає корінь терміна на зміну його значення.

3. Користуючись “Українською енциклопедією лісівництва” та термінологічним словником “Лісівництво”, доберіть лісівничі терміни з компонентами *-ція, -граф, -логія, -літ, -ос-*. Систематизуйте вибрані терміни та з’ясуйте закономірності їх уживання у фаховому мовленні.

Явище багатозначності в терміносистемі лісівництва зумовлене, передусім внутрішніми закономірностями розвитку та функціонування термінів, а також позамовними чинниками. Розуміння цих процесів і чинників, що на них впливають, зумовить змогу правильного використання термінів у професійній діяльності. Семантика багатозначного терміна конкретизується лише контекстом, адже термін, як і слово загалом, у мовленні завжди однозначний. Доречними, на наш погляд, є творчо-пошукові вправи, зокрема такі:

1. З'ясуйте, які з поданих лісівничих термінів є однозначними, а які – багатозначними (для довідки використайте “Українську енциклопедію лісівництва”). З багатозначними термінами складіть речення так, щоб конкретизувати їх значення.

Метаморфоз, крона, фітомаса, комель, абрис, діброва, лісівництво, підсочка, лісовідновлення, сучки, рекреація, деревостан, майстерська діляниця, обкорування, паркет, насінники, чага, лісобезпеченість.

2. Запропоновані у вправі терміни є багатозначними, складіть із кожним терміном два речення так, щоб розкрити семантику терміна (для довідки використайте “Українську енциклопедію лісівництва” або термінологічний словник “Лісівництво”).

Рекреація, гніздо, панівна порода, генерація, смоли, агролісомеліорація, комель, урочище, охорона природного середовища, ревізія, солонець.

Синонімія в лісівничій термінології виявляється у функціонуванні лексичних варіантів, які з однаковою активністю застосовуються для найменування спеціальних понять. Це назви процесів (рубки догляду = доглядові рубки), типів лісів (ялинові ліси = смерекові ліси = ялинники = смеречини), видів деревини (рання деревина = весняна деревина), сукупності дерев (лісостан = деревостан = деревостій), машин (сівалка = посівна машина лісова), осіб (майстер лісу = технік лісового господарства), хвороб рослин (шюте буре = бура сніжна пліснява хвої), рослин та їх родів (псевдотсуга = лжетсуга = дугласія), комах (наїзники = їзці справжні), птахів (вальдшнеп = слуква), звірів (бізон = зубр). Повна семантична взаємозамінність лісівничих термінів лише підтверджує їх рівнозначність у використанні.

Відомо, що явище синонімії в межах будь-якої терміносистеми є небажаним, проте якщо для назв процесів, видів деревини ще можна говорити про перевагу одного терміна-синоніма над іншим, то для найменувань типів лісів, представників флори і фауни синонімічні назви використовуються з однаковою частотою. Це зумовлено, передусім, впливом загальноновживаної та діалектної лексики на лісівничу термінологію. Такі найменування студентам доречно запам'ятати і таким чином збагатити власний термінологічний словник.

Запропоновані вправи допоможуть викладачеві сформувати у студентів вміння і навички щодо можливості та слушності вживання лісівничих термінів-синонімів у науковому та професійному мовленні.

1. Користуючись “Українською енциклопедією лісівництва”, до поданих термінів доберіть синоніми. Складіть речення і з’ясуйте, чи доцільним є використання двох найменувань для позначення того ж поняття.

Листовійкові, підрум’янювання, вентицильозне в’янення, квіток лісорубний, славкові, підсочка, лісовпорядження, плазуни, луб, проріджування, деревостан, білотка альпійська, коренева губка, березняки, меристеми, рослини-індикатори, смерека, верхня висота, едафічні умови.

2. З “Української енциклопедії лісівництва” доберіть синонімічні найменування птахів, прослідкуйте, чим зумовлене використання термінів-синонімів.

Вивільга, слуква, грак, черногуз, сип білоголовий, гава, ворон, яструб-тювик, нічниці, кулик, гайворон, кульон великий, чирянка, завирушка, чирянка велика, каня, совка, чирок-свистунок.

3. З “Української енциклопедії лісівництва” доберіть синонімічні найменування рослин, з’ясуйте, які назви переважають у вашій місцевості.

Букова папороть, водяні пагони, букові ліси, вовняна, синяк, балкові ліси, коренева губка, берест, калган, лепеха звичайна, березові ліси, в’язові ліси, стовповий гриб, груздь справжній, березова губка, піжма, усаня, грабові ліси, осика, соснова губка, підбіл, хохлатка.

4. З “Української енциклопедії лісівництва” доберіть синонімічні найменування комах, тварин. Що, на Вашу думку, стало причиною виникнення термінів-синонімів?

Вусачі, осикові скрипуни, стенограф, ялиновий гравер, шпанська мушка, наїзники, друкар, жужелиці, мармуровий хрущ, металева кузька, непарний шовкопряд, пухнастий лубоїд, наїзники, пагов’юни, вуховертки, ондатра, ласка, козуля, зубр, вепр.

Фаховий словник дає змогу засвоєння спеціальної лексики іншими мовами, наприклад, у термінологічному словнику “Лісівництво” разом із тлумаченням терміна подаються його еквіваленти німецькою та польською мовами (лісосіка (Hiebsfläche, Schlagfläche; zrab, dzialka zrabowa), діброва (Eichenwald; dąbrowa), пояс рослинності (Höhenstufe; strefa roślinna), порода супутня (Begleitholzart; gatunek drzewny domieszkowy), стиглий деревостан (reifer Bestand; dojrzaly drzewostan) тощо). Тому доцільно запропонувати студентам вправи на поглиблення знання еквівалентів українських лісівничих термінів, наприклад такі:

1. Користуючись термінологічним словником “Лісівництво”, з’ясуйте, які з поданих термінів є інтернаціональними, випишіть їх еквіваленти німецькою та польською мовами.

Абіотичні фактори, абрис, агролісомеліорація, алелопатія, анемохори, атрактант, біогеоценоз, біогрупа, біотоп, екзот, букові ліси, вік рубки, генерація, географія лісів, зоохори, деревостан, дигресія, екотип, екотоп, екологічні фактори, заготівля деревини, кадастр лісовий, куліса, лісове господарство, лісонарк, лісосплав, мішані ліси, мікрорельєф, панівна деревна порода, фонд лісовий, фауна.

2. З термінологічного словника “Лісівництво” виписіть терміни, утворені способом калькування – буквальним перекладом твірних основ (наприклад, вітровал – Windwurf, wiatrowal; води ґрунтові – Grundwasser, wody gruntowe; категорії лісів – Waldkategorien, kategorie lasów).

3. З термінологічного словника “Лісівництво” [11] виписіть термінологічні словосполучення, в яких один компонент інтернаціональний, а інший утворений способом калькування (наприклад, ареал природний – natürliches Areal, areal przyrody, zasięg; біомаса лісостану – Biomasse des Waldbestandes, biomasa drzewostanu; едафічна сітка – edaphisches Netz, siatka siedlisk).

4. Відшукайте в термінологічному словнику “Лісівництво” терміни, що в німецькій і польській мовах мають інтернаціональні та власні відповідники (наприклад, анемометр – Anemometer, Windmesser, anemometr, wiatromirrz; домінування – Dominanz, panowanie; еталони природи – Natursetalons, wzorcey natury), виписіть і запам’ятайте їх.

Такі вправи допоможуть студентам засвоїти терміни-інтернаціоналізми, легше впізнавати відповідники німецькою та польською мовами, що, у свою чергу, сприятиме формуванню системних знань спеціальної лексики, спростить процес професійного спілкування з іноземними колегами.

Таким чином, доцільність вивчення фахової лексики в лінгвістичному аспекті зумовлена необхідністю формування у студентів лісотехнічного напрямку підготовки високого рівня наукового та професійного мовлення. Теоретичні відомості про склад фахової термінології, походження спеціальних термінів закріплюються вправами та завданнями на вироблення відповідних умінь і навичок ділового професійного спілкування. Можливості використання словника для засвоєння фахової лексики є достатньо широкими, від поглибленого вивчення термінів до розуміння термінології як упорядкованої системи. Сформовані види вправ для роботи з термінологічним словником підтверджують дидактичний потенціал такого виду роботи і практичну значущість використання фахового словника для вивчення спеціальної термінології, зокрема лісівничої.

Перспективу майбутніх досліджень убачаємо в тому, що запропоновані варіанти вправ можуть стати основою для створення аналогічних завдань на базі будь-якої терміносистеми і бути використані для роботи зі спеціа-

льною термінологічною лексикою під час вивчення курсів “Українська мова за професійним спрямуванням” та “Фахова термінологія”.

Посилання:

1. *Барановська Л. В.* Теоретико-методичні основи навчання професійного спілкування студентів вищого аграрного навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / *Л. В. Барановська*. — К., 2005. — 43 с.
2. *Бондаренко Г. П.* Система вправ з навчання російськомовних студентів-економістів української фахової термінології / *Г. П. Бондаренко*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vmuvnz/2008_12/st12/08bonsis.pdf
3. *Бородіна Н. С.* Наукові засади професійного засвоєння лінгводидактичної термінології студентами філологічних факультетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)” / *Н. С. Бородіна*. — Херсон, 2007. — 22 с.
4. *Гнатишена І. М.* Словник інтернаціональних терміноелементів грецького та латинського походження в сучасній термінології / *І. М. Гнатишена, Т. Р. Кияк*. — К., 1996. — 104 с.
5. *Горошкіна О. М.* Методика навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах III-го ступеня природничо-математичного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)” / *О. М. Горошкіна*. — К., 2005. — 39 с.
6. *Дженджеро О. Л.* Збагачення професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей українською науковою термінологією / *О. Л. Дженджеро*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://xn-e1aajfpccds8ay4h.com.ua/files/image/konf_13/doklad_13_3_3_09.pdf
7. *Дроздова І. П.* Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ : моногр. / *І. П. Дроздова* ; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. — Х. : ХНАМГ, 2010. — 320 с.
8. *Іваццишин О.* Проблема доцільності використання запозичень та інтернаціоналізмів у науково-технічній термінології / *О. Іваццишин* // Проблеми української науково-технічної термінології : Тези I Міжнародної наукової конференції. — Львів, 1992. — С. 114—116.
9. *Климова К. Я.* Формування мовно-комунікативної професійної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання (українська мова)” / *К. Я. Климова*. — К., 2011. — 35 с.
10. *Кочан І. М.* Словник-довідник із методики викладання української мови / *І. М. Кочан, Н. М. Захлюпана*. — [2 вид., випр. і доп.]. — Львів, 2005. — 306 с.
11. Лісівництво : термінологічний словник / [*В. Д. Бондаренко, С. М. Землинський, Л. І. Коній, В. Г. Мазена* та ін.] ; за ред. *Г. Т. Криницького*. — Львів, 2006. — 84 с.
12. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. / кол. авт. ; за ред. *М. Пенцилюк*. — К. : Ленвіт, 2003. — 149 с.
13. Словник іншомовних слів / за ред. *О. С. Мельничука*. — К., 1972. — 776 с.
14. Українська енциклопедія лісівництва : в 2 т. / [за ред. *С. А. Генсірука*]. — Львів : НВФ “Українські технології”, 1999. — Т. 1. — 464 с.; 2007. — Т. 2. — 470 с.
15. *Чорновол Г. В.* Робота з професійною термінологією у процесі формування мовленнєвих компетенцій студентів нефілологічних напрямів / *Г. В. Чорновол*. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N124/N124p073-076.pdf

References (transliterated and translated):

1. *Baranovska L. V.* Teoretyko-metodychni osnovy navchannia profesiinoho spilkuvannia studentiv vyshchoho ahrarnoho navchal'noho zakladu (Theoretical and methodological grounds of professional communication of studentiv at higher agricultural education institutions) : abstract of thesis for obtaining scientific degree of Doctor of Pedagogy : speciality 13.00.04 "Theory and Methods of Vocational Education". Kyiv, 2005, 43 p.
2. *Bondarenko H. P.* Systema vprav z navchannia rosiiskomovnykh studentiv-ekonomistiv ukrainskoi fakhovoi terminolohii (System of exercises for training Russian-speaking students-economists professional terminology). [Electronic resource]. — Mode of access : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vmuvnz/2008_12/st12/08bonsis.pdf
3. *Borodina N. S.* Naukovi zasady profesiinoho zasvoiennia linhvodydaktychnoi terminolohii studentamy filolohichnykh fakultetiv (Scientific basis of professional mastering of linguodidactic terminology by students of philology faculties : abstract of thesis for obtaining scientific degree of Candidate of Pedagogy : speciality 13.00.02 "Theory and Methods of Teaching (the Ukrainian language)". Kherson, 2007, 22 p.
4. *Hnatyshena I. M., Kyiak T. R.* Slovnyk internatsionalnykh terminoelementiv hretskoho ta latynskoho pokhodzhennia v suchasni terminolohii (Dictionary of international elements of terms of Greek and Latin origins in modern terminology). Kyiv, 1996, 104 p.
5. *Horoshkina O. M.* Metodyka navchannia ukrainskoi movy v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh III-ho stupenia pryrodnycho-matematychnoho profilu (Methods of teaching Ukrainian language at III degree general educational schools of natural science and mathematics profiles) : abstract of thesis for obtaining scientific degree of Doctor of Pedagogy : speciality 13.00.02 "Theory and Methods of Teaching (Ukrainian language)" Kyiv, 2005, 39 p.
6. *Dzhendzhero O. L.* Zbahachennia profesiinoho movlennia studentiv nefilo-lohichnykh spetsialnosti ukrainskoiu naukovoiu terminolohiieiu (Enriching professional vocabulary of non-philological faculty students by Ukrainian scientific terminology) [Electronic resource]. — Mode of access : http://xn-e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf_13/doklad_13_3_3_09.pdf
7. *Drozdova I. P.* Naukovi osnovy formuvannia ukrainskoho profesiinoho movlennia studentiv nefilolohichnykh fakultetiv VNZ (Scientific basis for the formation of a Ukrainian professional communication of non-philological faculty students at higher educational institutions: monograph. Kharkiv : Kharkiv National Academy of Urban Development, 2010, 320 p.
8. *Ivashchynshyn A.* Problema dotsilnosti vykorystannia zapozychen ta interna-tionalizmiv u naukovo-tekhnichnii terminolohii (Problem of usefulness of borrowings and international words in scientific and technical terminology) // Problems of Ukrainian Scientific and Technical Terminology: Proceedings of the 1st International Conference, Lviv, 1992. P. 114—116.
9. *Klymova K. Ya.* Formuvannia movno-komunikatyvnoi profesiinoi kompetentnosti studentiv nefilolohichnykh spetsialnosti pedahohichnykh universytetiv (Formation of linguistic and communicative professional competence of non-philological faculty students at pedagogical universities) : abstract of thesis for obtaining scientific degree of Doctor of Pedagogy : speciality 13.00.02 "Theory and Methods of Teaching (Ukrainian language)", Kyiv, 2011, 35 p.
10. *Kochan I. M., Zakhliupana N. M.* Slovnyk-dovidnyk iz metodyky vykladannia ukrainskoi movy (Reference dictionary of the methods of Ukrainian language teaching) [2 ed., corrected and supplemented], Lviv, 2005, 306 p.
11. Lisivnytstvo: terminolohichni slovnyk (Forestry: terminology dictionary) / [V. D. Bondarenko, S. M. Zemlynskyi, L. I. Kopii, V. H. Mazepa et al.] ; ed. by G. T. Krynytskyi, Lviv, 2006, 84 p.
12. Slovnyk-dovidnyk z ukrainskoi linhvodydaktyky : navch. posib. (Reference dictionary of Ukrainian linguistics: manual). / Ed. by M. Pentyliuk. Kyiv: Lenvit, 2003, 149 p.

13. Slovník inšomovnykh slov (Dictionary of foreign words) / ed. by *O. Melnychuk*. Kyiv, 1972, 776 p.
14. Ukrainska entsyklopediia lisivnytstva : v 2 t. (Ukrainian encyclopedia of forestry: 2 vols. / [Ed. by *S. A. Hensiruk*]. Lviv: "Ukrainian technologies", 1999—2007.
15. *Chornovol H. V.* Robota z profesiinoiu terminolohiieiu u protsesi formuvannia movlennievykh kompetentsii studentiv nefilolohichnykh napriamiv (Working with professional terminology in the process of forming speech competence of non-philological faculty students [Electronic resource]. – Mode of access: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N124/N124p073-076.pdf.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2013

О. Гриджук

**Терминологический словарь
как источник усвоения профессиональной лексики**

В статье проанализирована целесообразность работы с терминологическим словарем в процессе усвоения профессиональной лексики на примере терминологической системы лесного хозяйства, предложены варианты упражнений, которые могут быть использованы во время обучения и помогут студентам усвоить термины-интернационализмы, легче узнавать соответствия немецкому и польскому языкам, что, в свою очередь, будет способствовать формированию системных знаний специальной лексики, упростит процесс профессионального общения с иностранными коллегами. Автор делает вывод, что целесообразность изучения профессиональной лексики в лингвистическом аспекте обусловлена необходимостью формирования у студентов лесотехнического направления подготовки высокого уровня научной и профессиональной речи. Теоретические сведения о составе профессиональной терминологии, происхождении специальных терминов закрепляются упражнениями и заданиями на выработку соответствующих умений и навыков делового профессионального общения. Возможности использования словаря для усвоения профессиональной лексики достаточно широки, от углубленного изучения терминов к пониманию терминологии как упорядоченной системы.

Ключевые слова: терминологический словарь, терминологическая лексика лесного хозяйства, термин, специальная терминология, типы упражнений.

О. Hrydzhuk

Terminological Dictionary as a Source of Professional Vocabulary Mastering

The article deals with the expediency of working with glossaries in the process of acquiring professional vocabulary on the example of the terminological system of forestry. The author proposes the variants of exercises which can be used during training and which can help students learn the terms-internationalism and easier recognize corresponding terms in the German and Polish languages and, thereby, will contribute to forming systematic knowledge of special vocabulary, and simplify the process of professional communication with foreign colleagues. The author concludes that the expediency of studying professional vocabulary in the linguistic aspect is due to the need to develop high-level scientific and professional speech skills of students at forestry institutes. Theoretical information on the composition of professional terminology and the origin of special terms are consolidated while doing exercises and activities on the development of appropriate skills of professional business communication. The possibilities of using a dictionary to learn the professional vocabulary are broad enough from in-depth study to understanding of terminology as an ordered system.

Key words: glossary of terms, forestry terminology, term, professional terminology, types of exercises.

Рецензент – доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник Л. Є. Сігаєва